

فصل اول

طرح تحقیق

امروزه اکثر کشورهای جهان، با مشکل جذب جمعیت فعال در بازار کار و مشکل بیکاری^۱ مواجه هستند. بیکاری علاوه بر اتلاف منابع انسانی مسائل و مشکلات متعدد اقتصادی و اجتماعی را به همراه دارد. همچنین بیکاری یکی از نخستین موانع توسعه در جوامع به شمار می رود. به طوری که کاهش نرخ بیکاری از شاخص‌های موفقیت هر دولتی به حساب می آید. اقتصاد ایران نیز به دلیل عرضه فراوان نیروی کار ناشی از نرخ بالای رشد جمعیت، در دهه‌ی اول انقلاب و عدم توانایی جذب در فعالیتهای کشور به شدت با مشکل بیکاری روبروست (کبری، ۱۳۸۰).

موضوعی که در طول زمان، همواره مورد توجه مسئولین و مدیران سیاسی، اجتماعی و اقتصادی جامعه بوده و نیل به آن، جامعه را از رکود و مشکل بیکاری اعم از پنهان و آشکار نجات داده و به تحرک وا می دارد "موضوع اشتغال"^۲ است.

سرمایه‌گذاری و انباشت سرمایه‌ی ناشی از آن، کلید رشد اقتصادی هر کشور به شمار می آید. سرمایه‌گذاری در اغلب کشورها، به ویژه در کشورهای در حال توسعه، توسط بخش خصوصی و دولتی انجام می گیرد. سرمایه‌گذاری بخش خصوصی نه تنها به عنوان جزئی از تقاضای کل بلکه مهم تر از آن، منبع رشد و فرصت‌های شغلی در آینده است (صامتی، ۱۳۸۳).

از آن جایی که ورزش در جهان امروز از یک تفنن صرف به صنعتی پر رونق تبدیل شده، بنابراین حجم بالایی از سرمایه‌گذاری‌ها را در خود جای داده است (معین فرد، ۱۳۸۷). از میان سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف اقتصادی، سرمایه‌گذاری در بخش ورزش از اهمیت و جایگاه خاصی برخوردار است. سرمایه‌گذاری و جهت دهی

---

^۱ . Unemployment

^۲ . Employment

فعالیت‌های بخش تربیت بدنی و ورزش ضمن ایجاد فرصت‌های شغلی برای جویندگان کار منجر به حصول دستاوردهای مستقیم و غیرمستقیم اقتصادی نیز می‌باشد.

در بخش‌های گوناگون اقتصادی و در دوره‌های مختلف، به دلیل متفاوت بودن ساختار و ترکیب فناوری به کار رفته، اثر سرمایه‌گذاری در ایجاد اشتغال متفاوت بوده است. لذا برای رسیدن به هدف‌های مورد نظر در زمینه‌ی ایجاد اشتغال باید اثرات سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف اقتصادی از نظر اشتغال‌زایی برآورد گردد، و از طریق آن برای کوتاه مدت و همچنین برای درازمدت تصمیم‌گیری شود. تحقیق حاضر نیز گامی در جهت برطرف کردن این مشکل و تعیین رابطه بین سرمایه‌گذاری در استخرهای شنا و اشتغال‌زایی است.

۱-۲- بیان مسأله:

رشد روز افزون جمعیت و پایین بودن ظرفیت‌های تولید، باعث به وجود آمدن بحران بیکاری در دهه‌ی اخیر شده و اذهان را به این فکر واداشته است، که برای ساماندهی اقتصادی و کاهش بیکاری برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌ها در چه جهتی باید صورت گیرد (بلالی، ۱۳۸۲). مسأله اشتغال به خاطر جوان بودن جمعیت عمده کشور، به عنوان یکی از چالش‌های اساسی اقتصاد ایران، به خوبی نمایان می‌سازد که در صورت عدم توجه کافی به آن افزایش بیکاری پیامدهای نامطلوبی را در پی خواهد داشت (سلطان حسینی، ۱۳۸۹).

اشتغال و میزان آن، مانند هر متغیر اقتصادی و اجتماعی، تحت تأثیر عوامل مختلفی قرار می‌گیرد، که از آن جمله می‌توان به میزان تولید، میزان سرمایه‌گذاری، سطح دستمزدها، سطح قیمت‌ها، سیاست‌های پولی، سیاست‌های مالی، تجارت خارجی و ... اشاره کرد. با تغییر هر کدام از موارد فوق، میزان اشتغال به طور مستقیم و یا غیرمستقیم تحت تأثیر قرار می‌گیرد و سطوح اشتغال و بیکاری در بازار تعیین می‌شود. هر متغیری ممکن است اثرات مثبت و یا منفی بر فرایند بازار کار داشته باشد (بختیاری، ۱۳۸۳). با توجه به اطلاعات سازمان توسعه

و همکاری اقتصادی (OECD)^۱، در رابطه با نرخ اشتغال کشورها، سوئیس با ۷۸/۶ درصد نرخ اشتغال، بالاترین رتبه و کشور ترکیه با ۴۴/۳ درصد نرخ اشتغال، پایین‌ترین رتبه را در بین کشورها دارند (OECD Employment Outlook 2010).

سرمایه‌گذاری و انباشت سرمایه‌ی ناشی از آن کلید رشد اقتصادی هر کشور به شمار می‌آید. سرمایه‌گذاری در اغلب کشورها، به ویژه در کشورهای در حال توسعه، توسط بخش خصوصی و دولتی انجام می‌گیرد. سرمایه‌گذاری بخش خصوصی نه تنها به عنوان جزئی از تقاضای کل بلکه مهم تر از آن، منبع رشد و فرصت‌های شغلی در آینده است (صامتی، ۱۳۸۳). در حقیقت خصوصی سازی^۲ بخشی از برنامه‌ی وسیع سیاست‌های تعدیل ساختاری است (کابلی زاده، ۱۳۸۱). از آنجایی که منابع دولت به منظور ایجاد فرصت شغلی و اشتغال کافی نیست، برای تأمین سرمایه‌گذاری مطلوب، مشارکت بخش خصوصی ضروری است. از این رو هر گونه سیاست گذاری و وضع قوانین و مقررات از طرف دولت به طور عام می‌تواند موجب تشویق بخش خصوصی در سرمایه‌گذاری و تولید و در نتیجه اشتغال گردد (سلطان حسینی، ۱۳۸۹). در حقیقت خصوصی سازی بخشی از برنامه‌ی وسیع سیاست‌های تعدیل ساختاری است (کابلی زاده، ۱۳۸۱).

امروزه ورزش به عنوان یک صنعت^۳ شناخته شده، و بر این اساس نقش اقتصادی آن را به دو دسته تأثیرات مستقیم و غیر مستقیم تقسیم کرده اند. اثراتی چون تولید تجهیزات و خدمات ورزشی، صادرات و واردات کالا و خدمات ورزشی، ایجاد اماکن و تسهیلات ورزشی، تبلیغات، رسانه‌ها، اشتغال، توریسم و جذب اسپانسر از جمله تأثیرات مستقیم ورزش بر اقتصاد می‌باشند، و مواردی همچون ارتقاء سطح سلامت جامعه، کاهش هزینه‌های

^۱ . Organisation for Economic Co-operation and Development

^۲ . Privatisation

^۳ . Industry

درمان، کاهش بزهکاری، و افزایش عملکرد و بهره‌وری کارکنان، و کاهش غیبت کارکنان از جمله تأثیرات غیر مستقیم ورزش می‌باشند (هایدو^۱، ۲۰۰۷).

ورزش به عنوان یک صنعت کاربر، یکی از حیطه‌های پر رونق اقتصادی برای ایجاد اشتغال بوده است. در اروپا، در حدود ۲-۳ درصد از درآمد کل شاغلان، از طریق بخش اقتصادی ورزش بدست می‌آید (هینمن^۲، ۱۹۹۷).

در آمریکا در سال ۱۹۹۵ در حدود ۲/۳ میلیون نفر در ورزش شاغل بودند. سهم صنعت ورزش از کل اشتغال در هنگ کنگ ۲/۵ درصد، کانادا، انگلستان و اسکاتلند ۲ درصد و نیوزیلند ۱/۳ درصد اعلام شده است (راگ^۳، ۲۰۰۱). در سال ۱۹۸۹، حدود ۷۶۰۰ شغل در زمینه ورزش در کشور ایرلند شمالی وجود داشته که ۵۱ درصد شاغلان در این مشاغل مردان و ۴۹ درصد زن بودند. همچنین ۵۷ درصد این مشاغل تمام وقت بوده و ۴۳ درصد باقیمانده با ۳۰ ساعت کار در هفته شغل پاره وقت به حساب می‌آمدند (The Henley Centre, 1989).

در ایران و در استان آذربایجان شرقی، روند افزایش جمعیت با متوسط رشد سالانه ۰/۸۱ درصد در سال‌های ۱۳۷۵ تا سال ۱۳۸۵ موجب گردیده که جمعیت استان در سال ۱۳۸۵ به ۳,۶۰۳,۴۵۶ نفر برسد. طبق گزارش اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استان آذربایجان شرقی در سال ۱۳۸۸ نرخ فعالیت جمعیت ده ساله و بیشتر در استان آذربایجان شرقی ۴۵/۵ درصد و نرخ بیکاری در حدود ۱۰ درصد اعلام شده است (معاونت برنامه ریزی دفتر برنامه ریزی و بودجه، ۱۳۹۰). در ایران هیچگونه اطلاعات رسمی و جامعی در خصوص تعداد شاغلان در صنعت ورزش در دسترس نیست. اما با این وجود برخی محققان تعداد افراد شاغل در بخش دولتی ورزش ایران را ۲۵,۰۰۰ نفر اعلام می‌کنند (عسکریان، ۱۳۸۳). همچنین بر اساس آمار سال ۱۳۷۸، تعداد کل شاغلان در بخش ورزش سراسر کشور، به تعداد ۴۰,۰۸۶ نفر بوده اند (شمسائی، ۱۳۸۸).

---

¹ . Haydu

² . Heinemann

³ . Rogge

از آنجائی که در حیطه‌ی اشتغال ورزشی تحقیق و پژوهش بسیار ناچیز بوده، بنابراین پژوهش حاضر بر آن است، تا به سؤالات ذیل پاسخ دهد:

میزان سرمایه‌گذاری در استخرهای شنای شهر تبریز چقدر است؟

و تعداد افراد شاغل در این استخرها چند نفر است؟

۱-۳- اهمیت و ضرورت تحقیق:

توسعه‌ی ورزش و دستاوردهای اقتصادی آن در عرصه‌های مختلف، موجب پیدایش صنعت ورزش شده است. بنگاه‌ها و مؤسسات تجاری، صنعتی، و گردشگری در بازاریابی کالا و خدمات خود ارتباط وسیعی را با عرصه‌ها و رویدادهای ورزشی برقرار کرده اند، تا حدی که نقش ورزش در توسعه‌ی اقتصادی جوامع و ملل در قرن بیست و یکم در مقایسه با بازرگانی‌های سایر صنایع در سطح جهانی به عنصری مهم در بازار اقتصادی جهان تبدیل شده است (پارکز، ۱۳۸۲).

امروزه به دلیل افزایش آگاهی مردم از بهداشت و سلامتی و کوتاه شدن زمان کار در اکثر کشورهای توسعه یافته، ورزش اهمیت زیادی پیدا کرده است (چانگ کیو^۱، ۱۹۹۷). در کشورمان نیز با توجه به کثرت و پراکندگی جمعیت و ترکیب آن و نیازی که به فعالیت‌های تربیت بدنی و ورزش وجود دارد، و نیز جمعیت جوان و علاقه‌مند و مشتاق به ورزش، توسعه در ورزش کشور، متناسب با خواست و نیاز عمومی نبوده و نیست. آمارهای موجود در زمینه‌ی تامین مالی و امکانات زیر بنایی، با وجود افزایشی که طی سال‌های اخیر داشته، هماهنگ با شاخص‌های رشد در کشورهای توسعه یافته نیست (طرح جامع ورزش کشور، ۱۳۸۲).

ورزش به عنوان یک صنعت کاربر، یکی از حیطه‌های پر رونق اقتصادی برای ایجاد اشتغال بوده است (هینمن، ۱۹۹۷). در استرالیا در حدود ۲۷۶ هزار نفر در بخش ورزش کار می‌کنند. تعداد واحدهای کسب و کار در سال

---

^۱ . Change-Kyu

۱۹۹۵ بالغ بر ۱۱۰۰۰ واحد بوده است (NSW, 2002). همچنین شاغلان بخش ورزش حرفه‌ای نیز از ۵۷۰۰۰ نفر در سال ۱۹۹۳ به ۱۴۳۰۰۰ نفر در سال ۱۹۹۷ رسیده است (Getting Australia Active, 2002).

در امریکا در سال ۱۹۹۵ در حدود ۲/۳ میلیون نفر در ورزش شاغل بودند. سهم صنعت ورزش از کل اشتغال در هنگ کنگ ۲/۵ درصد، کانادا، انگلستان و اسکاتلند ۲ درصد و نیوزیلند ۱/۳ درصد اعلام شده است (راگ، ۲۰۰۱). در سال ۱۹۸۹، حدود ۷۶۰۰ شغل در زمینه‌ی ورزش در کشور ایرلند شمالی وجود داشته که ۵۱ درصد شاغلان در این مشاغل مردان و ۴۹ درصد زن بودند. همچنین ۵۷ درصد این مشاغل تمام وقت بوده و ۴۳ درصد باقیمانده با ۳۰ ساعت کار در هفته شغل پاره وقت به حساب می‌آمدند (The Henley Centre, 1989).

بحران بیکاری و وضعیت بازار کار از یک سو و برنامه‌های توسعه‌ی اقتصادی کشور از سوی دیگر که مبتنی بر خصوصی‌سازی و کاهش تصدی دولت می‌باشد، برنامه‌ریزان را بر آن داشته است که وضعیت اشتغال را در سرلوحه‌ی برنامه‌های خویش قرار دهند و بخش ورزش نیز پیرو همین سیاست خواهد بود. بر همین اساس افزایش تأسیسات ورزشی، در سال‌های اخیر در سراسر کشور نمایانگر استقبال بازار کار از سرمایه‌گذاری در بخش ورزش می‌باشد (شمسائی، ۱۳۸۸). اما اینکه این استقبال عمومی در راستای اشتغال‌زایی تأثیر قابل ملاحظه‌ای داشته است یا نه، نیازمند تحقیق و پژوهش می‌باشد و تحقیق حاضر تصویری روشن از وضعیت اشتغال، میزان اشتغال و ویژگی‌های آن در استخرهای شنا می‌باشد و نتایج بدست آمده قطعاً برای اقدامات مناسب بعدی و آگاه نمودن برنامه‌ریزان از وضعیت موجود استخرهای شنا، مناسب خواهد بود.

۴-۱- اهداف تحقیق:

اهداف کلی و اختصاصی تحقیق به شرح زیر می باشد:

۱-۴-۱- هدف کلی:

هدف کلی این تحقیق، تعیین رابطه‌ی بین میزان سرمایه‌گذاری در استخرهای شنای شهر تبریز و اشتغال‌زایی می باشد.

۱-۴-۲- اهداف اختصاصی:

- ۱- توصیف تعداد شاغلان و ویژگی‌های دموگرافیک آنان در استخرهای شنای شهر تبریز.
- ۲- تعیین رابطه‌ی بین میزان سرمایه‌گذاری اولیه و میزان اشتغال.
- ۳- توصیف ویژگی‌های خاص استخرها در رابطه با نوع مالکیت آن‌ها، تعداد مراجعان، و میزان درآمد خالص استخرها.

۱-۵- فرضیه‌های تحقیق:

- ۱- بین سرمایه‌گذاری اولیه و تعداد شاغلان استخرها ارتباط معناداری وجود دارد.
- ۲- بین درآمد خالص استخر با تعداد شاغلان ارتباط معنادار وجود دارد.
- ۳- بین خصوصی یا دولتی بودن استخر و تعداد شاغلان اختلاف معناداری وجود دارد.
- ۴- بین متوسط شهریه دریافتی با تعداد شاغلان ارتباط معناداری وجود دارد.
- ۵- بین تعداد مراجعان و تعداد شاغلان ارتباط معناداری وجود دارد.

۶- بین ویژگی‌های دموگرافیک شاغلان، مدرک تحصیلی و مدرک مربیگری آنان با وضعیت اشتغال آنها ارتباط معناداری وجود دارد.

۶-۱- محدودیت‌های تحقیق:

محدودیت‌های تحقیق به دو دسته‌ی محدودیت‌های قابل کنترل و محدودیت‌های خارج از کنترل محقق تقسیم شده است.

۱-۶-۱- محدودیت‌های قابل کنترل:

- در این تحقیق جامعه آماری، استخرهای شنای شهر تبریز بوده است.
- استخرهای مذکور شامل استخرهایی بوده است که تا سال ۱۳۹۱ از اداره کل ورزش و جوانان استان آذربایجان شرقی مجوز فعالیت داشته اند.
- زمان توزیع پرسش نامه‌ها از تیر ماه ۱۳۹۱ آغاز و در شهریور ماه ۱۳۹۱ پایان یافت.

۱-۶-۲- محدودیت‌های خارج از کنترل محقق:

با توجه به اینکه اطلاعات مربوط به تحقیق از طریق تکمیل پرسشنامه توسط مؤسسان استخرهای شنا و شاغلان در آنها، جمع آوری شده است، مسئولیت صحت و سقم اطلاعات بر عهده‌ی پاسخ‌دهندگان به پرسشنامه می باشد.

۷-۱- متغیرها:

در این طرح با دو متغیر اساسی مواجه هستیم:

۱- **متغیر مستقل**^۱ که بر دیگر متغیرها تأثیر می گذارد، و شامل میزان سرمایه‌گذاری اولیه، میزان شهریه‌ی دریافتی، ویژگی‌های دموگرافیک و نوع مالکیت استخرها (دولتی و خصوصی بودن) می باشد.

۲- **متغیر وابسته**^۲ نیز شامل میزان اشتغال (مستقیم و غیر مستقیم) می باشد.

۸-۱- تعریف واژه‌ها و اصطلاحات:

- **ورزش**^۳: هر گونه فعالیت، تجربه، فعالیت‌های شرکت‌های تجاری در جهت ایجاد تناسب اندام، تفریح، فعالیت‌های قهرمانی یا اوقات فراغت، به عنوان ورزش تعریف می شود (پارکز، ۱۳۸۲).

- **استخر شنا**^۴: به مجموعه ای از ابنیه، لوازم، تجهیزات و امکانات اطلاق می شود که با هدف آبتنی کردن، شنا کردن، شیرجه زدن، آموزش شنا و دیگر مقاصد تفریحی، مسابقه ای، تفریحی و یا درمانی ایجاد شده است (مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران).

- **شاغل در استخر**^۵: فردی که به واسطه‌ی حضور مراجعین در استخر و جهت تأمین نیازهای آنان به کار مشغول می باشد (شمسائی، ۱۳۸۸).

- **شغل مستقیم ورزشی**^۱: شغلی که در آن شاغل مستقیماً با ورزشکار سر و کار دارد. مثل مربی، ناجی غریق و... (شمسائی، ۱۳۸۸).

---

¹.Independent Variables

².Dependant Variables

³. Sport

⁴. Swimming Pool

⁵. Employed at the Pool

- شغل غیر مستقیم ورزشی^۲: شغلی که در آن شاغل به صورت غیر مستقیم، اما به دلیل حضور ورزشکار فعالیت می کند (شمسائی، ۱۳۸۸). مثل نظافت چی، بوفه دار، سرپرست استخر، و مدیر استخر

- شرایط احراز شغل^۳: شرایطی که به واسطه آن شاغل به فعالیت می پردازد. به عنوان مثال: تحصیلات، سن، مدرک مربیگری و ... (شمسائی، ۱۳۸۸).

- سرمایه گذاری^۴: مبادله ی پول در برابر یک شکل مالکیت که انتظار می رود بادوام و مثمر باشد (فرهنگ علوم اقتصادی، ۱۳۵۴).

---

¹ . Sports Direct Jobs

² . Sports Indirect Jobs

³ . Requirements to Job Obtaining

⁴ . Investment

فصل دوم

مبانی نظری و

پیشینه تحقیق

این فصل شامل دو قسمت است. بخش اول مبانی نظری است که دربرگیرنده مواردی همچون صنعت ورزش، اثرات ورزش بر اقتصاد، تقاضا برای ورزش، اشتغال و سرمایه‌گذاری است. مطالعه‌ی بازارکار به دلیل محوریت انسان در عرضه و تقاضا، در بین بازارهای چهارگانه (بازار کار، بازار کالا و خدمات، بازار سرمایه، بازار پول) تا حدود زیادی پیچیده‌تر است. به عبارتی در بازارکار بر خلاف سایر بازارها، موضوع عرضه و تقاضا، خدمات حاصل از نیروی کار (انسان) است.

بخش دوم مشتمل بر اطلاعات مهم و مربوط به تحقیق است، که خواننده را با مطالعات، و تحقیقات دیگران در داخل و خارج از کشور در این زمینه آشنا می‌کند و ابعاد جدیدی برای گسترش مطالعات و تحقیقات بعدی فراهم می‌سازد.

۲-۲- صنعت ورزش

در حال حاضر ورزش در کشورهای توسعه یافته تا حد زیادی به عنوان یک صنعت مهم و عامل اثر گذار در رشد اقتصاد ملی مورد توجه است، و یکی از بزرگ ترین و درآمدزاترین صنایع در قرن ۲۱ به شمار می رود (پارکز^۱، ۱۹۹۸). صنعت ورزش در آمریکا نوعی ماشین اقتصادی است که سالانه میلیون ها دلار درآمد به همراه دارد (میک^۲، ۱۹۹۷).

با توجه به گرایش رو به رشد ورزش در جوامع، یکی از فرصت‌های مناسب جهت سرمایه‌گذاری ها در هر کشوری سرمایه‌گذاری‌های ورزشی است. به دنبال سرمایه‌گذاری در ورزش میزان اشتغال مستقیم و غیرمستقیم نیز افزایش می یابد (پارسافر، ۱۳۸۱).

---

^۱. Parkz

^۲. Meek

جذابیت‌های پیدا و پنهان ناشی در این تحول موجب برانگیختن احساسات و به وجود آوردن گرایش‌های خاص در بین تمامی مجامع نسبت به رویدادهای ورزشی شده و رشته و تیم‌های ورزشی نیز برای توسعه و گسترش و بالا بردن کیفیت خود و به دست آوردن مقام‌های قهرمانی نیازمند به توسعه‌ی بنگاه‌های اقتصادی شده است (کاظم، ۱۳۸۱). همچنین بر اساس یافته‌های به دست آمده در تحقیقات، زیر ساخت‌های فیزیکی و سرمایه‌گذاری‌های صورت گرفته در این راستا، رابطه‌ی مثبتی با اقتصاد ورزشی دارند (کلارک^۱، ۲۰۰۸). زیر ساخت‌های اصلی صنعت ورزش را اماکن مختلف ورزشی تشکیل می‌دهند، که به مثابه‌ی کارخانه‌های تولیدی و بنگاه‌های اقتصادی عمل می‌کنند. آنها با بهره‌گیری از تجهیزات و امکانات نیروی انسانی ماهر و متخصص و دانش فنی و فناوری روز از ورزش و سرگرمی، صنعتی پول ساز ساخته اند (خورشیدی، ۱۳۸۹).

۲-۳- اثرات اقتصادی ورزش

ورزش فعالیتی است که هنگامی که به تنهایی به آن نگاه می‌کنیم، ملاحظه می‌شود که هم به وسیله‌ی یک بخش ویژه، تثبیت شده و هم توسط بخش‌های زیاد دیگری تکمیل شده است. بعد از اواسط دهه‌ی ۸۰ اقتصاددان‌ها برای ارزیابی اثر اقتصادی ورزش در تمام ابعاد اقتصادی تلاش کردند. این ارزیابی اغلب برای اجرا کردن مشکل بود و مبنای محاسبه‌ی آن همیشه قابل مقایسه نبودند (فابین^۲، ۲۰۰۳).

در اوایل دهه‌ی ۹۰ بیشتر تحقیقات نظام دار توسط ولادیمیر آندرف^۳ اجرا می‌شدند. سپس بعد از آن کارهای دیگری در یک مقیاس ملی که سابقاً وجود داشت انجام شد. با وجود اختلافات قابل توجه بین کشورها (باتوجه به جدول ۱-۲) و برخی اشکال شگفت‌انگیز اقتصادی، می‌توان ارزیابی کرد که اقتصاد ورزشی به طور میانگین ۱/۶ درصد تولید ناخالص داخلی را در کشورهای عضو اتحادیه‌ی اروپا به خود اختصاص داده است و احتمالاً در برخی از آنها بیشتر از ۲/۵ درصد می‌باشد (آندرف، ۱۹۹۴).

---

^۱. Clark

^۲. Fabienne

^۳. Andreff W.

جدول ۱-۲: درصد تولید ناخالص داخلی در ورزش در اروپا

ردیف	کشور	درصد تولید ناخالص داخلی اختصاص داده شده به ورزش
۱	اتریش	۲/۷ درصد
۲	بلژیک	۱/۴ درصد
۳	فنلاند	۵۷/ درصد
۴	فرانسه	۱/۷ درصد
۵	آلمان	۱/۴ درصد
۶	یونان	۱/۷ درصد
۷	مجارستان	۳۲/ درصد
۸	ایتالیا	۲/۵ درصد
۹	هلند	۱/۸ درصد
۱۰	لهستان	۶/ درصد
۱۱	اسلونی	۲/۴۱ درصد
۱۲	انگلستان	۱/۵ درصد

تولید و فروش محصولات ورزشی و ارائه‌ی خدمات ورزشی تأثیرات مثبت قابل توجهی بر اقتصاد دارد که در سطح ملی قابل اندازه‌گیری می‌باشد.

اقتصاد ورزش دارای حیطه‌ی گسترده‌ای است و با مجموعه‌ای از بخش‌های اقتصادی دیگر رابطه‌ای تنگاتنگ دارد. افزایش فعالیت در عرصه‌ی تربیت بدنی و ورزش موجب افزایش تقاضای کالا و خدمات مختلف می‌شود. برخی از

این تقاضاها در درون مؤسسات ورزشی برآورده می شود. پاره ای از تقاضاها به بیرون از عرصه‌ی ورزش مانند بخش های تولیدی و صنعتی مربوط می شود. برای نمونه، افزایش فعالیت ورزشی ارتباطی مستقیم با افزایش تقاضای پوشاک ورزشی دارد. به همین ترتیب، تقاضا برای تولید مواد اولیه‌ی پوشاک نیز افزوده می شود (میک، ۱۹۹۷).

با افزایش استقبال عمومی به تربیت بدنی و ورزش، زنجیره ای از تقاضاهای مستقیم و غیر مستقیم در بخش های مختلف پدیدار می شود. در واقع، بر اثر افزایش تقاضای ورزش، بر میزان اقتصاد ملی افزوده می شود. به کمک این ضریب می توان دریافت که یک واحد اقتصادی ورزش، به چه میزان بر اقتصاد ملی اثر مستقیم و غیر مستقیم می گذارد. برای نمونه، ضریب ۱/۵ نشان می دهد که یک ریال تولید در ورزش به میزان ۱/۵ ریال تولید در اقتصاد ملی ایجاد می کند (سند تفصیلی نظام جامع تربیت بدنی و ورزش کشور، ۱۳۸۴).

صنعت ورزش از ابعاد فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی دارای اهمیت بسیار بالایی است. مطالعات اخیر حاکی است که سهم صنعت ورزش از GDP کشورهای مختلف حدود ۰/۵ تا ۲ درصد است. در حالی که سهم این صنعت از GDP ایران ۰/۳۹ درصد، به طور معنی داری کمتر از شاخص جهانی است. صنعت ورزش دارای بخش های متعددی است، و هر بخش می تواند به نوبه‌ی خود بر روی تولید ناخالص داخلی (GDP) و ارزش افزوده تاثیر بگذارد. بر این اساس نقش اقتصادی ورزش را به دو دسته تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم تقسیم کرده اند (شمسائی، ۱۳۸۸). در زیر به برخی از این اثرات اشاره می گردد:

۲-۳-۱- اثرات اقتصادی غیرمستقیم ورزش:

مواردی همچون ارتقاء سطح سلامت جامعه، کاهش هزینه‌های درمان، کاهش بزهکاری، و افزایش عملکرد و بهره‌وری کارکنان، و کاهش غیبت کارکنان و به تبع آن توسعه‌ی برنامه‌های ملی از جمله تأثیرات غیرمستقیم ورزش می باشند (هایدو، ۲۰۰۷).

کارایی بهتر افراد شاغل به علت توانایی بیشتر و روحیه‌ی بهتر ناشی از شرکت در فعالیت های ورزشی و همچنین کاهش ساعات غیبت آنها موجب بهره وری اقتصادی می شود (آندروف، ۱۳۸۰).

بهره وری نیروی کار یکی از عوامل اصلی رشد اقتصادی پایدار در کشورها، شرکت ها و سازمان ها است. ورزش به دو طریق به افزایش بهره وری نیروی کار کمک می کند. ورزش و تفریحات فعال، سلامت فکری و جسمی افراد را بهبود می بخشد. در نتیجه جامعه دارای نیروی کار سالم تر و با بهره وری بیشتر خواهد بود. همچنین سلامت فکری و جسمی افراد باعث کاهش غیبت کارکنان می شود (سند تفصیلی نظام جامع تربیت بدنی و ورزش کشور، ۱۳۸۴).

مطالعات عدیده ای، ارتباط بین فعالیت های ورزشی از یک سو و کاهش غیبت و افزایش روحیه‌ی کارکنان از سوی دیگر را بررسی کرده اند (جدول ۲-۲). بر حسب این مطالعات، افزایش فعالیت های جسمانی، در حدود ۲۰ تا ۵۰ درصد از میزان غیبت کارکنان می کاهد. بر اساس مطالعات انجام شده در سال ۱۹۸۰ در انگلیس، بین مشارکت در ورزش و تفریحات و کاهش غیبت در تمام گروه های سنی و درآمدی، رابطه ای مثبت وجود دارد. هر کاهش در غیبت، اثر قوی بر نسبت ورودی به خروجی شرکت خواهد داشت. کاهش غیبت منجر به نسبت ورودی به خروجی پایین و بهره وری بالای نیروی کار می شود. هزینه‌ی استفاده از کارمندان دیگر به جای کارمند غایب و نیز هزینه پرداختی به کارمند غایب به دلیل بیماری، بر هزینه های ورودی برای تولید خروجی های شرکت می افزاید (Cyanamaid Data from Sport England. 1996).

جدول ۲-۲: تأثیرات غیبت ناشی از برنامه های ورزشی اعمال شده در شرکت ها

شرکت / مطالعه	نوع برنامه	غیبت
بررسی ۵۰۰ شرکت	آمادگی	کاهش غیبت در طول ۵ سال
Blackmores استرالیا	ژیمناستیک	۴۰٪ کاهش غیبت
جانسون و جانسون	آمادگی در کارخانه	۲۶٪ کاهش غیبت از گروه کنترل
شرکت مسا (Messa)	ارتقاء سلامتی	بعد از ۵ سال کاهش ۵۰ درصدی
شرکت دوپونت	برنامه های آمادگی و سلامتی	۱۴٪ روزهای بیماری کمتر شد
شرکت سیگناتور	آمادگی	کاهش غیبت
بررسی خانوارهای انگلیس	ورزش فعالیتی	۳۳ تا ۵۰٪ کاهش غیبت
بانک westpea	آمادگی	۲۹٪ کاهش غیبت
سیاناماید	آمادگی	۱/۸ روز غیبت کمتر از دیگران

در سال ۱۹۹۵، ۲۵ درصد افزایش نرخ مشارکت در فعالیت های بدنی در کانادا موجب افزایش بهره وری نیروی کار به میزان ۰/۲۵ تا ۱/۵ درصد شد. بررسی کارگاه های کانادا نشان داد که ۹۰ درصد شرکت هایی که دارای برنامه ی ورزشی و تفریحی برای کارکنان هستند، از بهره وری بیشتر، غیبت کمتر، گردش شغلی کمتر و صدمات کمتر برخوردار می باشند. علاوه بر این کارکنانی که در برنامه های ورزشی مشارکت می کنند دارای روحیه ی برتر و فشارهای عصبی کمتری هستند (هاروی^۱، ۲۰۱۰).

¹ . Harvey

۲-۳-۲- اثرات اقتصادی مستقیم ورزش:

اثراتی چون تولید تجهیزات و خدمات ورزشی، صادرات و واردات کالا و خدمات ورزشی، ایجاد اماکن و تسهیلات ورزشی، تبلیغات، رسانه ها، توریسم، جذب اسپانسر، افزایش سرمایه‌گذاری ها و اشتغال، از جمله تأثیرات مستقیم ورزش بر اقتصاد می باشند (سندرسون^۱، ۲۰۰۰).

جامعه‌ی اروپا به طور سنتی به ورزش از دریچه اقتصادی نگریسته است. بین ۳۰ تا ۴۰ درصد مردم اروپا به تفریحات، اوقات فراغت و گردشگری می پردازند. کمتر از ده درصد هزینه های مردم اروپا مربوط به ورزش باشگاهی است. با این وجود در حدود ۸۰۰ هزار باشگاه در اروپا وجود دارد (البته بر حسب سال های آماری این رقم بین ۶۰۰ تا ۸۰۰ هزار نوسان داشته است) (European Network of Sport Science Institute and European Observatory of Employment in sport)، و بین ۱۲۰ تا ۱۳۰ میلیون نفر در اروپا عضو باشگاه می باشند. بنابراین به طور متوسط هر باشگاه در حدود ۱۷۰ نفر عضو دارد (راگ، ۲۰۰۱).

صرف هزینه جهت ورزش و تفریح، بزرگترین اثر مشخص و مفید اقتصادی است. این هزینه در استرالیا، کانادا، نیوزیلند و انگلستان حدود ۲ درصد کل هزینه‌ی خانواده در خلال سال های ۱۹۹۵ تا ۱۹۹۶ می باشد. صادرات و واردات کالاهای ورزشی و خدمات به صورت مستقیم در تولید ناخالص داخلی اثر دارند و به موازات صرف هزینه های بیشتر جهت ورزش، اثر آن نیز بیشتر می شود (طرح جامع ورزش، ۱۳۸۱).

گردشگری مرتبط با ورزش، خود مقوله ای مجزا در بازار می باشد و ورزش تعداد گردشگران داخلی و خارجی را افزایش می دهد. گردشگری به لحاظ ارتباط با بخش های مختلف اقتصادی مانند حمل و نقل و مهمانداری دارای اهمیت ویژه‌ی اقتصادی است. ورزش و تفریحات از دو طریق موجب رشد گردشگری می شود. برخی از گردشگران داخلی و بین المللی برای مشارکت در ورزش و برخی دیگر برای تماشای رخدادهای مهم ورزشی

---

¹. Sanderson

سفر می کنند. امروزه ورزش به خودی خود یکی از دلایل رفتن به سفر است. برای مثال در کانادا تقریباً ۴۰ درصد بازدید کنندگان و تماشاگران بازی های المپیک زمستانی ۱۹۹۸ کالگری^۱، برای اولین بار از این شهر دیدن می کردند و ۲۷ درصد قبلاً از سابقه کالگری در المپیک چیزی نشنیده بودند. جذب بازدید کنندگان برای اولین بار می تواند اثرات چرخشی ایجاد کند، یعنی بعضی از مسافران دوباره از کالگری دیدن خواهند کرد و یا بازدید از این شهر را به دوستان و بستگانشان توصیه خواهند کرد (هیلاری^۲، ۱۹۹۶).

تعداد گردشگران عمومی در نیوزیلند در سال ۱۹۹۶، تعداد ۱۲۳۵۹۲۶ نفر و تعداد گردشگران ورزشی ۴۵۲۲۲ نفر (۳/۶ درصد) بود. همچنین ۳ درصد از بازدید کنندگان بین المللی استرالیا در سال ۱۹۹۵ به عنوان تماشاگر و یا شرکت کننده در رخدادهای ورزشی به آن کشور سفر کردند.

اثر ورزش بر تولید ناخالص داخلی در کل بین محدوده ۰/۵ تا ۲ درصد می باشد. در کانادا تأثیر اقتصادی ورزش بر تولید ناخالص داخلی یک درصد می باشد که با تأثیر صنایع چوب، حمل و نقل و صنعت کاغذ سازی برابر است. در انگلیس، سهم ورزش به میزان یک چهارم سهم صنایع بهداشتی است. صنعت ورزش در این کشور یک بازار تجاری بزرگ به شمار می آید (هاروی، ۲۰۱۰).

در استرالیا در سال ۱۹۹۶ سهم بخش ورزش از GDP^۳ (تولید ناخالص داخلی) ۰/۶ درصد بوده است. در سال ۲۰۰۰ این رقم ۲/۲ درصد از GDP بوده است.

ورزش به صورت مستقیم و از طریق اشتغال زایی بر اقتصاد اثر گذار است. حدود ۲ درصد افراد شاغل در کشورهای کانادا، انگلستان، اسکاتلند و استرالیا در بخش ورزش می باشند و این نسبت در نیوزیلند ۱/۳ درصد می باشد (راگ، ۲۰۰۱). جدول ۲-۳ نشان می دهد که آلمان بیشترین درصد شاغلان در ورزش را به نسبت کل شاغلان دارا می باشد

---

^۱-Calgary

^۲. Hillary

^۳-Gross domestic product